Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

23. detsember 2015*

Eelotsusetaotlus — Põllumajandustoodete ühine turukorraldus — Määrus (EL) nr 1308/2013 — Kaupade vaba liikumine — ELTL artikkel 34 — Koguselised piirangud — Samaväärse toimega meetmed — Tootes sisalduva alkoholikoguse alusel arvutatud alkohoolsete jookide miinimumhind — Põhjendatus — ELTL artikkel 36 — Inimeste elu ja tervise kaitse — Siseriikliku kohtu hinnang

Kohtuasjas C-333/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Court of Session (Scotland) (Šotimaa kõrgeim kohus, Ühendkuningriik) 3. juuli 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 8. juulil 2014, menetluses

Scotch Whisky Association,

spiritsEUROPE,

Comité de la Communauté économique européenne des Industries et du Commerce des Vins, Vins aromatisés, Vins mousseux, Vins de liqueur et autres Produits de la Vigne (CEEV)

versus

Lord Advocate,

Advocate General for Scotland,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: esimese koja president R. Silva de Lapuerta teise koja presidendi ülesannetes, kohtunikud J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev, C. Lycourgos (ettekandja) ja J.-C. Bonichot,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 6. mai 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Scotch Whisky Association, spiritsEUROPE ja Comité de la Communauté économique européenne des Industries et du Commerce des Vins, Vins aromatisés, Vins mousseux, Vins de liqueur et autres Produits de la Vigne (CEEV), esindajad: advokaat C. Livingstone, *Rechtsanwalt* G. McKinlay, A. O'Neill, *QC*, *barrister* J. Holmes ja *barrister* M. Ross,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

— Lord Advocate, esindaja: S. Bathgate, keda abistasid advokaadid C. Pang ja L. Irvine, ning G. Moynihan, *QC*,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: C. R. Brodie, S. Behzadi-Spencer ja M. Holt, keda abistas *barrister* A. Carmichael,

— Bulgaaria valitsus, esindajad: E. Petranova ja D. Drambozova,

— Iirimaa, esindajad: E. Creedon, A. Joyce ja B. Counihan, keda abistas *barrister* B. Doherty,

— Hispaania valitsus, esindaja: A. Rubio González,

— Madalmaade valitsus, esindajad: M. Bulterman ja M. Gijzen,

— Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna, M. Szwarc, M. Załęska ja D. Lutostańska,

— Portugali valitsus, esindajad: A. Gameiro ja L. Inez Fernandes,

— Soome valitsus, esindaja: H. Leppo,

— Rootsi valitsus, esindajad: A. Falk, C. Meyer-Seitz, U. Persson, N. Otte Widgren, E. Karlsson ja L. Swedenborg,

— Norra valitsus, esindajad: K. Nordland Hansen ja M. Schei,

— Euroopa Komisjon, esindajad: B. Eggers ja G. Wilms,

— EFTA järelevalveamet, esindajad: J. T. Kaasin, M. Moustakali ja A. Lewis,

olles 3. septembri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, lk 671; edaspidi „ühise turukorralduse ühtne määrus”), ning ELTL artiklite 34 ja 36 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Scotch Whisky Association'i, spiritsEUROPE-i ja Comité de la Communauté économique européenne des Industries et du Commerce des Vins, Vins aromatisés, Vins mousseux, Vins de liqueur et autres Produits de la Vigne (CEEV) (Euroopa veinitootjate komitee) ning teiselt pool Lord Advocate' ja Advocate General for Scotland'i vahelises kohtuvaidluses siseriikliku seaduse kehtivuse üle ja määruse eelnõu üle, mis puudutab Šotimaal alkohoolsete jookide jaemüügi puhul alkoholiühiku miinimumhinna (edaspidi „minimaalne ühikuhind”) kehtestamist.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Ühise turukorralduse ühtse määruse põhjendused 15, 43, 172 ja 174 on sõnastatud järgmiselt:

„(15) Käesolevas määruses tuleks sätestada riikliku sekkumise käigus ostetud toodete müümise võimalus. Sellised meetmed tuleks võtta viisil, mis väldib turuhäireid ning tagab võrdse juurdepääsu kaupadele ja ostjate võrdse kohtlemise.

[…]

(43) Oluline on ette näha sellised veinisektori toetusmeetmed, mis tugevdavad konkureerivaid struktuure. […]

[…]

(172) Võttes arvesse põllumajandussektori eripära ja selle sõltuvust terve toiduainete tarneahela nõuetekohasest toimimisest, sealhulgas konkurentsieeskirjade tulemuslikust kohaldamisest kõigile seotud sektoritele kogu toiduainete tarneahela puhul, mis võib olla äärmiselt kontsentreeritud, tuleks erilist tähelepanu pöörata [ELTL] artiklis 42 sätestatud konkurentsieeskirjade kohaldamisele. […]

[…]

(174) Erilist lähenemisviisi tuleks lubada selliste põllumajandustootjate või põllumajandustootjate organisatsioonide või nende liitude puhul, kelle eesmärk on põllumajandustoodete ühistootmine või -turustamine või ühiste seadmete kasutamine, välja arvatud siis, kui selline ühistegevus välistab konkurentsi […]”

4 Ühise turukorralduse ühtse määruse artikli 167 „Turustamiseeskirjad veinide ühisturu toimimise parandamiseks ja stabiliseerimiseks” lõige 1 näeb ette:

„Veinide (sealhulgas viinamarjade, viinamarjavirrete ja veinide, millest need on saadud) ühisturu toimimise parandamiseks ja stabiliseerimiseks võivad tootjaliikmesriigid, eelkõige artiklite 157 ja 158 kohaselt tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonide otsustega, kehtestada tarne reguleerimiseks turustamiseeskirju.

Kõnealused eeskirjad on proportsionaalsed seatud eesmärgiga ja need ei tohi:

a) olla seotud asjaomase toote esmaturustuse järgsete tehingutega;

b) lubada hindade kindlaksmääramist, sealhulgas juhul, kui hinnad määratakse juhindumiseks või soovitusena;

[…]”

Ühendkuningriigi õigus

5 2012. aasta seadus, mis käsitleb alkohoolsete jookide miinimumhinda Šotimaal (Alcohol Minimum Pricing) (Scotland) Act 2012, edaspidi „2012. aasta seadus”), näeb ette minimaalse ühikuhinna kehtestamise, mida peavad järgima kõik Šotimaal alkohoolsete jookide jaemüügiõiguse andva litsentsi omanikud.

6 2012. aasta seadus sätestab, et Šotimaa valitsus kehtestab minimaalse ühikuhinna määrusega. Šotimaa valitsus koostas määruseelnõu – nimelt 2013. aasta määrus, mis käsitleb alkohoolsete jookide minimaalset ühikuhinda Šotimaal (The Alcohol (Minimum Price per Unit) (Scotland) Order 2013, edaspidi „minimaalse ühikuhinna määrus"), millele oli vaja Šotimaa parlamendi heakskiitu.

7 Nimetatud määruse kohaselt on minimaalseks ühikuhinnaks määratud 0,50 naelsterlingit (GBP) (ligikaudu 0,70 eurot). Seejärel määratakse toote minimaalne müügihind vastavalt valemile MPU ? S ? V ? 100, kus MPU on alkoholi minimaalne ühikuhind, S on alkoholi kangus ja V on alkoholi kogus liitrites.

8 2012. aasta seadus sätestab, et Šotimaa valitsus hindab minimaalse ühikuhinna kindlaksmääramise toimet, et esitada viis aastat pärast kõnealuse õigusakti jõustumist parlamendile aruanne. Lisaks näeb see seadus ette, et minimaalse ühikuhinna kindlaksmääramine lõpeb kuus aastat pärast minimaalse ühikuhinna määruse jõustumist, kui parlament ei otsusta seda korda säilitada.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

9 Šotimaa parlament võttis 2012. aasta seaduse vastu, kuid ainult mõned selle sätted jõustusid 29. juunil 2012. Selle seaduse alusel võtsid Šotimaa ministrid vastu minimaalse ühikuhinna määruse, millega määratakse minimaalseks ühikuhinnaks 0,50 Inglise naela (ligikaudu 0,70 eurot).

10 Šotimaa ministrid tegid kõnealuse määruse 25. juunil 2012 Euroopa Komisjonile Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337), kohaselt teatavaks. Komisjon avaldas 25. septembril 2012 arvamuse, et nimetatud siseriiklik õigusakt kujutab endast ELTL artikliga 34 keelatud koguselist piirangut, mida ei saa ELTL artikli 36 alusel põhjendada.

11 Põhikohtuasja kaebajad vaidlustasid 2012. aasta seaduse ja minimaalse ühikuhinna määruse kohtus 19. juuli 2012. Kuna nende kaebus jäeti esimeses kohtuastmes rahuldamata, esitasid nad apellatsioonkaebuse Court of Session'ile (Scotland) (Šotimaa kõrgeim II ja III astme kohus). Šotimaa ministrid on otsustanud, et minimaalse ühikuhinna määruse sätteid ei jõustata enne, kui käesolev menetlus on lõpule jõudnud.

12 Neil asjaoludel otsustas Court of Session (Scotland) (Šotimaa kõrgeim II ja III astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas liidu ühist veiniturukorraldust käsitlevaid liidu õigusnorme, iseäranis ühise turukorralduse ühtset määrust on õige tõlgendada nii, et liikmesriik võib õiguspäraselt välja kuulutada siseriikliku õigusakti, millega nähakse ette veini minimaalne jaemüügihind, mis on seotud alkoholi kogusega müüdavas tootes, ja mis seega kaldub kõrvale muidu veinituru aluseks olevast hindade vabast kujunemisest turujõudude toimel?

2. Kas seoses põhjendusega, mis esitatakse ELTL artikli 36 alusel, kui:

i) liikmesriik on järeldanud, et inimese tervise kaitse huvides on otstarbekas suurendada teatava kauba – käesoleval juhul alkohoolsete jookide – tarbimise maksumust tarbijate või tarbijaskonna osa jaoks, ja

ii) see kaup on niisugune, mida liikmesriik võib maksustada aktsiisi või muude maksudega (sealhulgas maksudega, mis põhinevad alkoholisisaldusel või mahul või väärtusel, või selliste maksumeetmete kombinatsiooniga),

on – ja kui on, siis millistel tingimustel – liidu õiguses lubatav see, et liikmesriik jätab niisugused fiskaalsed tarbijahinna suurendamise viisid kõrvale ja kasutab nende asemel seadusandlikke meetmeid, millega määratakse kindlaks minimaalsed jaemüügihinnad, mis moonutavad liidusisest kaubandust ja konkurentsi?

3. Kas liikmesriigi kohus, kellel tuleb otsustada, kas siseriiklik õigusakt, mis kujutab endast ELTL artikliga 34 vastuolus olevat koguselist kaubanduspiirangut, võib siiski olla ELTL artikli 36 kohaselt põhjendatud inimeste tervise kaitsega, peab piirduma üksnes niisuguse teabe, tõendite või muude materjalide uurimisega, mida seadusandja sai vastava õigusakti väljakuulutamise ajal kasutada ja arvestas? Kui vastus sellele küsimusele on eitav: milliseid muid piiranguid võib seada liikmesriigi kohtu pädevusele kaaluda kõiki materjale või tõendeid, mis on saadaval ja mida pooled esitavad selle kohtu otsuse tegemise ajal?

4. Kui liikmesriigi kohtul tuleb liidu õigust tõlgendades ja kohaldades uurida liikmesriigi võimuorganite väidet, et meede, mis muidu kujutab endast ELTL artikli 34 kohaldamisalasse kuuluvat koguselist piirangut, on ELTL artikli 36 alusel inimeste tervise kaitse huvides õigustatud, siis mil määral on kohtul kohustus või õigus võtta tema käsutuses olevate materjalide põhjal objektiivne seisukoht selle kohta, kas meede on väidetava eesmärgi saavutamiseks tõhus, kas on võimalik kasutada vähemalt samaväärseid alternatiivseid meetmeid, mis kahjustavad liidusisest konkurentsi vähem, ja meetme üldise proportsionaalsuse kohta?

5. Kas kaaludes (seoses vaidlusega selle üle, kas meede on ELTL artikli 36 alusel inimeste tervise kaitse huvides põhjendatud) alternatiivse meetme võimalikkust, mis ei kahjusta liidusisest kaubandust ja konkurentsi või vähemalt kahjustab neid vähem, võib selle meetme õiguspäraselt tagasi lükata selle alusel, et alternatiivse meetme mõju ei pruugi olla täpselt sama, mis ELTL artikli 34 alusel vaidlustatud meetmel, kuid see võib tuua lisakasu ja vastata laiemale üldisele eesmärgile?

6. Mil määral võib kohus, hinnates liikmesriigi meedet, mis on ELTL artikli 34 tähenduses koguseliseks piiranguks tunnistatud ja mida soovitakse põhjendada ELTL artikli 36 alusel, ja eeskätt hinnates selle meetme proportsionaalsust, arvesse võtta oma hinnangut selle kohta, mil viisil ja mil määral on see meede koguselise piiranguna vastuolus artikliga 34?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

13 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ühise turukorralduse ühtset määrust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugune siseriiklik meede nagu see, mis on põhikohtuasjas käsitlusel ning mis näeb veinide jaemüügiks ette minimaalse ühikuhinna.

14 Kõigepealt tuleb meenutada, et vastavalt ELTL artikli 40 lõikele 2 võib põllumajandusturgude ühine korraldus (edaspidi „ühine turukorraldus”) hõlmata kõiki meetmeid, mis on vajalikud ELTL artiklis 39 seatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks.

15 Nagu ühise turukorralduse ühtse määruse põhjenduses 3 märgitud, on selle määruse eesmärk luua ühine turukorraldus kõigi ELL ja ELTL I lisas loetletud põllumajandustoodete suhtes, kuhu kulub ka vein.

16 Kaebajad väidavad selle kohta – tuginedes Euroopa Kohtu praktikale seoses 80.-test aastatest kehtivate veinisektori ühist turukorraldust reguleerivate Euroopa Ühenduse õigusaktidega –, et ühise turukorralduse ühtne määrus kujutab endast veinide ühisturu regulatsiooni tervikliku süsteemi, muu

hulgas hindade valdkonnas. Neil tingimustel ei või liikmesriigid võtta vastu sellist õigusakti nagu põhikohtuasjas käsitletav. Konkreetsemalt tuleneb liikmesriikidele pandud keeld kehtestada ühepoolseid meetmeid, millega määratakse kindlaks veinide jaemüügihind, sõnaselgelt selle määruse artikli 167 lõike 1 punktist b.

17 Siiski tuleb tõdeda, et nagu komisjon oma kirjalikes seisukohtades õigesti märgib, ei sisalda ühise turukorralduse ühtne määrus sätteid, mis lubaksid kindlaks määrata veinide jaemüügihindu, olgu see siis riiklikul või liidu tasandil, ega ka sätteid, mis keelaksid liikmesriikidel võtta siseriiklikke meetmeid niisuguste hindade kindlaksmääramiseks.

18 Kuigi nimetatud määruse artikli 167 lõike 1 punkt b näeb sõnaselgelt ette, et tootjaliikmesriik ei või lubada hindade kindlaksmääramist, sealhulgas juhul, kui hinnad määratakse juhindumiseks või soovitusena, on see nii siiski vaid siis, kui tootmisharudevaheliste organisatsioonide otsustega kehtestatakse veinisektori ühisturu tarnete reguleerimiseks turustamiseeskirju.

19 Järelikult jääb liikmesriikidele põhimõtteliselt pädevus võtta teatavaid meetmeid, mida ei ole ühise turukorralduse ühtses määruses ette nähtud, kui need meetmed ei kaldu sellest määrusest kõrvale, ei kahjusta turukorraldust ega takista turu ladusat toimimist (vt selle kohta kohtuotsus Kuipers, C-283/03, EU:C:2005:314, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 Mis puutub miinimumhinna kindlaksmääramisse, siis nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 31 ja 37 märkis, on müügihinna vaba kujunemine vaba konkurentsi põhimõttel üks ühise turukorralduse ühtse määruse koostisosi ning väljendab hindade kindlaksmääramise mehhanismi puudumisel kaupade vaba liikumise põhimõtet tõhusa konkurentsi tingimustes.

21 Põhikohtuasjas on oluline märkida, et kui kehtestatakse minimaalne ühikuhind, siis selle tagajärjel ei saa tootjate ja importijate määratav jaemüügihind mingil juhul olla sellest kohustuslikust miinimumhinnast madalam. Seega võib miinimumhinda kehtestav õigusakt kahjustada konkurentsisuhteid, takistades teatud tootjatel või importijatel kasutada madalamast omahinnast tulenevat eelist selleks, et pakkuda atraktiivsemat jaemüügihinda (vt selle kohta kohtuotsused komisjon *vs*. Prantsusmaa, C-197/08, EU:C:2010:111, punkt 37, ja komisjon *vs*. Iirimaa, C-221/08, EU:C:2010:113, punkt 40).

22 Euroopa Kohus on aga juba leidnud, et ühine turukorraldus on rajatud avatud turu põhimõttele, mille kohaselt on tootjal sellele turule tõhusa konkurentsi tingimustes vaba pääs (kohtuotsus Milk Marque ja National Farmers' Union, C-137/00, EU:C:2003:429, punkt 59 ning seal viidatud kohtupraktika).

23 Veel tuleb meenutada, et üks ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidest on tõhusa konkurentsi säilitamine põllumajandustoodete turul (kohtuotsus Panellinios Syndesmos Viomichanion Metapoiisis Kapnou, C-373/11, EU:C:2013:567, punkt 37), mis on kajastatud ühise turukorralduse ühtse määruse mitmes põhjenduses, nagu näiteks põhjendused 15, 43, 172 ja 174.

24 Järelikult tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas käsitletavad õigusnormid, mis näevad veinide jaemüügiks ette minimaalse ühikuhinna, võivad ühise turukorralduse ühtse määruse eesmärki kahjustada, kuna selline meede on vastuolus põhimõttega – millel see määrus põhineb –, et põllumajandustoodete hinnad kujunevad vabas konkurentsis vabalt.

25 Lord Advocate väidab siiski, et nimetatud määrus ei takista Šotimaa võimuorganitel võtmast põhikohtuasjas käsitletavat meedet, kuna selle meetme eesmärk on kaitsta inimeste elu ja tervist alkoholi kuritarvitamise vastase võitluse abil, millele ei ole ühise turukorralduse ühtses määruses otseselt viidatud.

26 Tuleb tõdeda, et põllumajandusturu ühise korralduse kehtestamine ei takista liikmesriikide kohaldamast oma eeskirju, millel on muu üldise huviga seotud eesmärk kui ühise turukorralduse omad, isegi kui need liikmesriigi eeskirjad võivad mõjutada ühisturu toimimist asjassepuutuvas sektoris (vt kohtuotsus Hammarsten, C-462/01, EU:C:2003:33, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 Neil tingimustel võib liikmesriik viidata inimeste elu ja tervise kaitse eesmärgile, põhjendamaks sellist meedet nagu põhikohtuasjas käsitletav, mis kahjustab hindade vaba kujunemise süsteemi tõhusa konkurentsi tingimustes, millel põhineb ühise turukorralduse ühtne määrus.

28 Selline piirav meede, nagu on ette nähtud põhikohtuasjas käsitletavates õigusnormides, peab proportsionaalsuse osas siiski vastama Euroopa Kohtu praktikast tulenevatele tingimustele, see tähendab, et piirang peab olema taotletava eesmärgi täitmise tagamiseks sobiv ega tohi minna kaugemale sellest, mis on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt analoogia alusel kohtuotsus Berlington Hungary jt, C-98/14, EU:C:2015:386, punkt 64), mida Euroopa Kohus kontrollib teise kuni kuuenda küsimuse käsitlemisel, mis just puudutabki nende õigusnormide proportsionaalsuse analüüsi. Tuleb märkida, et proportsionaalsuse analüüs tuleb igal juhul läbi viia, võttes konkreetselt arvesse ühise põllumajanduspoliitika eesmärke ja ühise turukorralduse ladusat toimimist, mis eeldab seda, et kaalutakse omavahel neid eesmärke ja nimetatud õigusnormide eesmärki, milleks on inimeste tervise kaitse.

29 Järelikult tuleb esimesele küsimusele vastata, et ühise turukorralduse ühtset määrust tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus niisugune siseriiklik meede nagu see, mis on põhikohtuasjas käsitlusel ning mis näeb veinide jaemüügiks ette minimaalse ühikuhinna, tingimusel et see meede on inimeste tervise ja elu kaitseks tõesti sobiv ning et, võttes arvesse ühise põllumajanduspoliitika ja ühise turukorralduse ladusa toimimise eesmärke, ei lähe see kaugemale, kui on inimeste tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutamiseks vaja.

Teine ja viies küsimus

30 Oma teise ja viienda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikleid 34 ja 36 tuleb tõlgendada nii, et need ei keela liikmesriigil inimeste tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutamiseks võtta alkoholihinna tõstmise abil vastu selliseid õigusnorme nagu põhikohtuasjas käsitletavad, mis näevad alkohoolsete jookide jaemüügiks ette minimaalse ühikuhinna ega kasuta liidusisest kaubavahetust ja konkurentsi vähem piiravat meedet nagu aktsiisi tõstmine, põhjendusega, et viimati nimetatud meede võib tuua lisakasu ja vastata laiemale üldisele eesmärgile kui see, mis vastu võeti.

31 Kõigepealt tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktikast ilmneb, et kõiki liikmesriigi meetmeid, mis võivad otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada liidusisest kaubandust, tuleb pidada koguseliste piirangutega samaväärseks meetmeks ELTL artikli 34 tähenduses (vt eelkõige kohtuotsused Dassonville, 8/74, EU:C:1974:82, punkt 5, ja Juvelta, C-481/12, EU:C:2014:11, punkt 16).

32 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 59 ja 60 märkis, võivad põhikohtuasjas käsitletavad õigusnormid takistada muudes liikmesriikides kui Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik õiguspäraselt turustatavate alkohoolsete jookide pääsu Ühendkuningriigi turule juba üksnes sellega, et takistavad importoodete madalama omahinna kajastumist tarbija makstavas müügihinnas ja kujutavad seega endast koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meedet ELTL artikli 34 tähenduses (vt selle kohta kohtuotsused komisjon *vs.* Itaalia, C-110/05, EU:C:2009:66, punkt 37; ANETT, C-456/10, EU:C:2012:241, punkt 35, ja Vilniaus energija, C-423/13, EU:C:2014:2186, punkt 48), mida ei eita ka eelotsusetaotluse esitanud kohus ega ükski käesolevas kohtuasjas seisukohti esitanud pooltest.

33 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meedet põhjendada eelkõige inimeste tervise ja elu kaitse seisukohalt ELTL artikli 36 tähenduses, kui see meede on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ega lähe kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt selle kohta kohtuotsus ANETT, C-456/10, EU:C:2012:241, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Mis puutub põhikohtuasjas käsitletavate õigusnormide eesmärki, siis eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Šotimaa parlamendile esitatud 2012. aasta seaduse eelnõu seletuskirjast ning ühest hiljutisest uuringust „Business and Regulatory Impact Assessment" (hinnang õigusnormidega ettevõtjatele avaldatava mõju kohta) ilmneb, et nimetatud õigusnormidel on kahekordne eesmärk: sihikindlalt vähendada riskirühma kuuluvate või probleemsete joojate alkoholitarbimist, aga ka elanikkonna alkoholitarbimist üldiselt. Euroopa Kohtus toimunud istungil kinnitas Lord Advocate seda kahekordset eesmärki, mis kogu elanikkonda sihtgrupina hõlmates, kuigi mitte prioriteedina, kaasab ka need joojad, kes tarbivad mõõdukalt.

35 Seega tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas käsitletavate õigusnormide eesmärk on üldisemalt inimeste tervise ja elu kaitse, mis on ELTL artikliga 36 kaitstavate hüvede ja huvide hulgas esikohal. Liikmesriikidel on sellega seoses ülesanne otsustada aluslepingu nõuete piires kaitse soovitava taseme üle (kohtuotsus Rosengren jt, C-170/04, EU:C:2007:313, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

36 Mis puutub nende õigusnormide sobivusse inimeste tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutamisel, siis tuleb märkida, et nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 127 esile tõi, ei ole ebamõistlik leida, et selline meede nagu alkohoolsete jookide minimaalse jaemüügihinna kehtestamine, mille eesmärk on eelkõige odavate alkohoolsete jookide hinna tõstmine, võib vähendada alkoholi tarbimist üldiselt ja riskirühma kuuluvate või probleemsete joojate alkoholitarbimist konkreetselt, kuna sellised tarbijad ostavad enamasti odavaid alkohoolseid jooke.

37 Veel on oluline meenutada, et piirangut saab pidada taotletava eesmärgi täitmise tagamiseks sobivaks vaid siis, kui see vastab tõepoolest huvile saavutada see eesmärk järjekindlalt ja süstemaatiliselt (vt selle kohta kohtuotsus Kakavetsos-Fragkopoulos, C-161/09, EU:C:2011:110, punkt 42, ning analoogia alusel kohtuotsus Berlington Hungary jt, C-98/14, EU:C:2015:386, punkt 64).

38 Selles osas ilmneb Euroopa Kohtule esitatud toimiku dokumentidest, Lord Advocate' kirjalikest seisukohtadest ja kohtuistungil toimunud väitlusest, et põhikohtuasjas käsitletavad õigusnormid kuuluvad üldisema poliitika valdkonda, mille eesmärk on võidelda alkoholist põhjustatud kahjulike tagajärgede vastu. Nimelt kujutab minimaalse ühikuhinna määramine ühte meedet 40-st, mille eesmärk on vähendada Šotimaa elanikkonna kui terviku alkoholitarbimist – tarbimise kohast ja viisist sõltumata – järjekindlalt ja süstemaatiliselt.

39 Sellest järeldub, et põhikohtuasjas käsitletavad õigusnormid on järgitava eesmärgi saavutamiseks sobivad.

40 Mis puutub küsimusse, kas nimetatud siseriiklikud õigusnormid lähevad kaugemale, kui on inimeste tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutamiseks vajalik, siis tuleb meenutada, et antud juhul tuleb see analüüs teha – nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 28 meenutatud –, arvestades ühise põllumajanduspoliitika ja ühise turukorralduse ladusa toimimise eesmärke. Samas tuleb see analüüs, käesolevas asjas uuritavat küsimust arvestades, teha ELTL artiklis 36 ette nähtud proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes ning seda ei tohi seega teha eraldi.

41 Peale selle tuleb rõhutada, et siseriikliku õigusnormi või praktika suhtes ei laiene ELTL artiklis 36 ette nähtud erand, kui inimeste elu ja tervist on võimalik sama tõhusalt kaitsta ka liidusisest kaubandust vähem piiravate meetmetega (kohtuotsus Rosengren jt, C-170/04, EU:C:2007:313, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Sellega seoses viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus konkreetselt sellisele maksumeetmele nagu alkohoolsete jookide suurem maksustamine, leides, et see võimaldaks inimest tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutada sama tõhusalt kui minimaalse ühikuhinna kehtestamine, põhjustades sealjuures vähem kaupade vaba liikumise piiranguid. Samas esitasid pooled selles küsimuses vastukäivaid seisukohti.

43 Siinkohal on oluline kõigepealt märkida, et nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 143 täheldas, ei ole alkohoolsete jookide suurem maksustamine liidu õigusega põhimõtteliselt vastuolus. Liikmesriikidele jääb piisavalt kaalutlusruumi aktsiiside üldiseks suurendamiseks, eriti kui sellega soovitakse saavutada rahvatervisega seotud konkreetseid eesmärke.

44 Edasi tuleb tõdeda, et maksuregulatsioon on oluliseks ja tõhusaks vahendiks alkohoolsete jookide tarbimise vastu võitlemisel ja seega ka rahvatervise kaitsel. Eesmärgi tagada, et nende jookide hind oleks kõrgem, võib adekvaatselt saavutada nende kõrgema maksustamisega, kuna aktsiisitõus peab varem või hiljem kajastuma jaemüügihindade tõusus, ilma et see kahjustaks õigust hinda vabalt määrata (vt analoogia alusel kohtuotsused komisjon *vs*. Kreeka, C-216/98, EU:C:2000:571, punkt 31, ja komisjon *vs*. Prantsusmaa, C-197/08, EU:C:2010:111, punkt 52).

45 Sellega seoses on oluline täpsustada, et vastupidi sellele, mida väidab Lord Advocate, ei saa asjaolu, et eelmises punktis viidatud kohtupraktika puudutab tubakatooteid, takistada selle kohaldamist põhikohtuasjas, mis puudutab alkohoolsete jookide kaubandust. Siseriiklike meetmete puhul, mille eesmärk on inimeste tervise ja elu kaitse – sõltumata iga konkreetse toote iseärasustest –, võib alkohoolsete jookide hinnatõusu, sarnaselt tubakatoodetega, saavutada kõrgema maksustamisega.

46 Selline meede, mis tõstab alkohoolsete jookide suhtes kohaldatavaid makse, on nende toodete liidusisest kaubandust vähem piirav kui minimaalse ühikuhinna kehtestamine. Nagu sai meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 21, piirab viimati nimetatud meede, vastupidi nimetatud toodete kõrgema maksustamisega, oluliselt ettevõtjate vabadust määrata kindlaks jaemüügihind ja kujutab endast seega tõsist takistust muudes liikmesriikides kui Ühendkuningriik õiguspäraselt turustatavate alkohoolsete jookide pääsul Ühendkuningriigi turule ja vabale konkurentsile sellel turul.

47 Mis puutub küsimusse, kas maksumeetmete asemel on võimalik kasutada minimaalse ühikuhinna kehtestamist põhjusel, et esimesed ei võimalda eesmärki saavutada sama tõhusalt, siis tuleb rõhutada, et asjaolu, et alkohoolsete jookide kõrgem maksustamine toob kaasa alkohoolsete jookide üldise hinnatõusu, puudutades nii mõõdukaid alkoholi tarbijaid kui ka riskirühma kuuluvaid või probleemseid joojaid, ei näi – arvestades põhikohtuasjas käsitletavate õigusnormide kahekordset eesmärki, mida nimetati käesoleva kohtuotsuse punktis 34 – viivat järelduseni, et see kõrgem maksustamine oleks vähem tõhus kui valitud meede.

48 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 150 märkis, võib asjaolu, et kõrgema maksustamise meede võib võrreldes minimaalse ühikuhinna kehtestamisele tuua lisakasu, aidates alkoholi kuritarvitamise vastase võitluse üldist eesmärki saavutada, niisugustel tingimustel mitte ainult kujutada endast ühte põhjust selle meetme kõrvalejätmiseks, vaid võib vastupidi lausa olla põhjus selle meetme eelistamiseks minimaalse ühikuhinna kehtestamisele.

49 Samas jääb eelotsusetaotluse esitanud kohtu – kellele on ainsana teada kõik põhikohtuasja õiguslikud ja faktilised asjaolud – ülesandeks teha kindlaks, kas muu kui põhikohtuasjas käsitletavates õigusnormides ette nähtud meede, nagu näiteks alkohoolsete jookide kõrgem maksustamine, kaitseks inimeste tervist ja elu sama tõhusalt kui need õigusnormid, olles sealjuures nende toodete liidusisest kaubandust vähem piirav.

50 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et teisele ja viiendale küsimusele tuleb vastata, et ELTL artikleid 34 ja 36 tuleb tõlgendada nii, et need keelavad liikmesriigil inimeste tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutamiseks alkoholihinna tõstmise abil võtta vastu selliseid õigusnorme nagu põhikohtuasjas

käsitletavad, mis näevad alkohoolsete jookide jaemüügiks ette minimaalse ühikuhinna ega kasuta sellist meedet nagu aktsiisi tõstmine, mis võib olla liidusisest kaubavahetust ja konkurentsi vähem piirav. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas see on nii, lähtudes tema menetluses oleva kohtuasja kõigi oluliste asjaolude üksikasjalikust analüüsist. Ainuüksi asjaolu, et viimati nimetatud meede võib tuua lisakasu ja vastata laiemale üldisele eesmärgile, ei saa põhjendada sellest loobumist.

Neljas ja kuues küsimus

51 Neljanda ja kuuenda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 36 seoses proportsionaalsuse kontrolli ulatusega, mille see kohus peab läbi viima, kui ta analüüsib siseriiklikke õigusnorme inimeste elu ja tervise kaitset puudutava põhjenduse seisukohalt selle artikli tähenduses.

52 Sellega seoses tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktis 35 viidatud kohtupraktikat arvestades on liikmesriikide ülesanne otsustada, millisel tasemel nad soovivad inimeste tervise ja elu kaitse ELTL artikli 36 tähenduses tagada, võttes arvesse liidusisese kaupade vaba liikumise nõudeid.

53 Kuna sellise keelu puhul, mis on kehtestatud põhikohtuasjas käsitletavate siseriiklike õigusnormidega, on tegemist erandiga kaupade vaba liikumise põhimõttest, tuleb liikmesriigi võimuorganitel tõendada, et need õigusnormid vastavad proportsionaalsuse põhimõttele, see tähendab on sobivad seatud eesmärgi saavutamiseks, ja et seda eesmärki ei ole võimalik saavutada liidusisest kaubandust vähem ulatuslike või vähem mõjutavate keeldude või piirangutega (vt selle kohta kohtuotsused kohtuotsus Franzén, C-189/95, EU:C:1997:504, punktid 75 ja 76, ning Rosengren jt, C-170/04, EU:C:2007:313, punkt 50).

54 Liikmesriigi poolt esitamisele tulla võivate põhjendustele peavad olema lisatud selle liikmesriigi poolt vastu võetud meetme sobivuse ja proportsionaalsuse analüüs ning täpsed tõendid tema argumentatsiooni toetuseks (vt selle kohta kohtuotsused Lindman, C-42/02, EU:C:2003:613 punkt 25; komisjon *vs*. Belgia, C-227/06, EU:C:2008:160, punkt 63, ja ANETT, C-456/10, EU:C:2012:241, punkt 50).

55 Sellega seoses tuleb märkida, et see tõendamiskoormis ei saa minna nii kaugele, et nõuda, et liikmesriigi pädevad võimuorganid minimaalse ühikuhinna sarnase siseriikliku meetme kehtestamisel kindlalt tõendaks, et ükski muu mõeldav meede ei võimalda selle õiguspärase eesmärgi saavutamist samadel tingimustel (vt selle kohta kohtuotsus komisjon *vs*. Itaalia, C-110/05, EU:C:2009:66, punkt 66).

56 Selles kontekstis peab liikmesriigi kohus, kellel on palutud hinnata kõnealuste siseriiklike õigusnormide seaduslikkust, selleks, et kontrollida, kas need õigusnormid on proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas, kontrollima liikmesriigi võimuorganite esitatud tõendite asjakohasust. Nende tõendite alusel peab see kohus eelkõige objektiivselt kontrollima, kas asjaomase liikmesriigi esitatud tõendid võimaldavad mõistlikult eeldada, et valitud meetmed on soovitud eesmärkide saavutamiseks sobivad, ning analüüsima võimalust saavutada need eesmärgid kaupade vaba liikumist vähem piiravate meetmetega.

57 Käesoleval juhul võib eelotsusetaotluse esitanud kohus sellise analüüsi käigus võtta arvesse võimalikku teaduslikku ebakindlust sellise meetme konkreetse ja tegeliku mõju osas alkoholi tarbimisele, et eesmärki saavutada. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 85 märkis, võib eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse võtta ka asjaolu, et siseriiklikud õigusnormid, milles määratakse kindlaks minimaalne ühikuhind, kaotavad kehtivuse kuus aastat pärast minimaalse ühikuhinna määruse jõustumist, kui Šotimaa parlament ei otsusta neid jõusse jätta.

58 See kohus peab hindama ka sellisest meetmest nagu minimaalne ühikuhind tuleneva kaupade vaba liikumise piirangu ulatust, kui ta võrdleb seda meedet teiste meetmetega, mis võivad liidusisest kaubandust vähem mõjutada, ja samuti selle meetme mõju ühise turukorralduse ladusale toimimisele, kuivõrd see hindamine peab kaasnema proportsionaalsuse analüüsiga.

59 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et ELTL artiklit 36 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi kohus analüüsib siseriiklikke õigusnorme inimeste elu ja tervise kaitset puudutava põhjenduse seisukohalt selle artikli tähenduses, siis peab see kohus objektiivselt kontrollima, kas liikmesriigi esitatud tõendid võimaldavad mõistlikult leida, et valitud meetmed on soovitud eesmärkide saavutamiseks sobivad, ning analüüsima võimalust saavutada need eesmärgid kaupade vaba liikumist ja ühise turukorralduse ladusat toimimist vähem piiravate meetmetega.

Kolmas küsimus

60 Oma kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artiklit 36 tuleb tõlgendada nii, et sellise siseriikliku meetme, nagu põhikohtuasjas käsitletav, proportsionaalsuse kontroll peab piirduma üksnes niisuguse teabe, tõendite või muude materjalide uurimisega, mis oli siseriikliku seadusandja käsutuses selle meetme vastuvõtmise ajal.

61 Nimetatud kohus viitab põhikohtuasja poolte vahelisele lahkarvamusele seoses kuupäevaga, mis tuleb kõnealuse siseriikliku meetme seaduslikkuse hindamisel aluseks võtta. Nii tekib tal küsimus, milliseid tõendeid ja materjale peab ta selle meetme ELTL artikli 36 seisukohalt põhjendatuse osas uurima, samas kui tema käsutuses on nüüd juba uued uurimused, mida siseriiklik seadusandja nimetatud meetme vastuvõtmise ajal ei analüüsinud.

62 Kõigepealt tuleb rõhutada, et liidu õiguse nõudeid tuleb täita igal asjassepuutuval ajal, olgu see siis meetme võtmise aeg, selle rakendamise aeg või kõnealuse juhtumi suhtes kohaldamise aeg (kohtuotsus Seymour-Smith ja Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, punkt 45).

63 Käesoleval juhul on oluline tõdeda, et liikmesriigi kohtul on palutud hinnata põhikohtuasjas käsitletavate õigusnormide kooskõla liidu õigusega, kuigi need ei ole liikmesriigi õiguskorras veel jõustunud. Järelikult peab see kohus hindama nende õigusnormide kooskõla liidu õigusega selle kuupäeva seisuga, mil ta otsuse kuulutab.

64 Sellise hindamise käigus peab eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse võtma kogu teavet, kõiki tõendeid ja muid asjassepuutuvaid materjale, mis on liikmesriigi õiguses ette nähtud tingimustel tema käsutuses. Selline hinnang on seda enam vajalik põhikohtuasjas käsitletavas olukorras, kus näib esinevat teaduslik ebakindlus siseriiklike õigusnormidega ette nähtud selliste meetmete tegelike mõjude suhtes, mille seaduslikkust on palutud eelotsusetaotluse esitanud kohtul hinnata.

65 Järelikult tuleb kolmandale küsimusele vastata, et ELTL artiklit 36 tuleb tõlgendada nii, et sellise siseriikliku meetme, nagu põhikohtuasjas käsitletav, proportsionaalsuse kontroll ei piirdu üksnes niisuguse teabe, tõendite või muude materjalide uurimisega, mis olid siseriikliku seadusandja käsutuses selle meetme vastuvõtmise ajal. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas käsitletavad tuleb nimetatud meetme kooskõla liidu õigusega kontrollida liikmesriigi õiguses ette nähtud tingimustel niisuguse teabe, tõendite või muude materjalide alusel, mis on liikmesriigi kohtu käsutuses sel kuupäeval, kui ta otsuse kuulutab.

Kohtukulud

66 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007, tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus niisugune siseriiklik meede nagu see, mis on põhikohtuasjas käsitlusel ning mis näeb veinide jaemüügiks ette minimaalse ühikuhinna, tingimusel et see meede on inimeste tervise ja elu kaitseks tõesti sobiv ning et, võttes arvesse ühise põllumajanduspoliitika ja põllumajandustoodete ühise turukorralduse ladusa toimimise eesmärke, ei lähe see kaugemale, kui on inimeste tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutamiseks vaja.**

2. **ELTL artikleid 34 ja 36 tuleb tõlgendada nii, et need keelavad liikmesriigil inimeste tervise ja elu kaitse eesmärgi saavutamiseks alkoholihinna tõstmise abil võtta vastu selliseid õigusnorme nagu põhikohtuasjas käsitletavad, mis näevad alkohoolsete jookide jaemüügiks ette minimaalse ühikuhinna ega kasuta niisugust meedet nagu aktsiisi tõstmine, mis võib olla Euroopa Liidu sisest kaubavahetust ja konkurentsi vähem piirav. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas see on nii, lähtudes tema menetluses oleva kohtuasja kõigi oluliste asjaolude üksikasjalikust analüüsist. Pelk asjaolu, et viimati nimetatud meede võib tuua lisakasu ja vastata laiemale üldisele eesmärgile, ei saa põhjendada sellest loobumist.**

3. **ELTL artiklit 36 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi kohus analüüsib siseriiklikke õigusnorme inimeste elu ja tervise kaitset puudutava põhjenduse seisukohalt selle artikli tähenduses, siis peab see kohus objektiivselt kontrollima, kas liikmesriigi esitatud tõendid võimaldavad mõistlikult eeldada, et valitud meetmed on soovitud eesmärkide saavutamiseks sobivad, ning analüüsima võimalust saavutada need eesmärgid kaupade vaba liikumist ja põllumajandustoodete ühise turukorralduse ladusat toimimist vähem piiravate meetmetega.**

4. **ELTL artiklit 36 tuleb tõlgendada nii, et sellise siseriikliku meetme, nagu põhikohtuasjas käsitletav, proportsionaalsuse kontroll ei piirdu üksnes niisuguse teabe, tõendite või muude materjalide uurimisega, mis olid siseriikliku seadusandja käsutuses selle meetme vastuvõtmise ajal. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas käsitletavad tuleb nimetatud meetme kooskõla liidu õigusega kontrollida liikmesriigi õiguses ette nähtud tingimustel niisuguse teabe, tõendite või muude materjalide alusel, mis on liikmesriigi kohtu käsutuses sel kuupäeval, kui ta otsuse kuulutab.**

Allkirjad